

Program proti šikaně

Základní škola Unhošť, nám.T.G.Masaryka 58, 273 51 Unhošť
Tel. 312 698 496-7, e-mail: zsunhost@zsunhost.cz

Obsah

1. Úvod	s. 3
2. Co je to šikanování?.....	s. 5
3. 13 komponent programu proti šikanování (PhDr. M. Kolář)	s. 6
4. Co je to kyberšikana?.....	s. 12
5. Šikana zaměřená na učitele	s. 13
6. Schránka důvěry	s. 16
7. Příloha 1: Navrhované preventivní postupy a postupy k řešení šikanování pedagogickými pracovníky školy.....	s. 18
8. Příloha 2: Formulář k podezření o šikaně nebo ublížení žákovi	s. 19
9. Příloha 3: Formulář k zaznamenání výpovědi žáku při šikaně nebo ublížení	s. 20
10. Příloha 4: Informační leták pro žáky	s. 21

1. ÚVOD

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě.

Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

Program proti šikaně (dále jen PPŠ) vychází z *Metodického pokynu k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č. j. MSMT-21149/2016)*. PPŠ je součástí Preventivního programu školy.

Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola. Proto naše škola rozšířila všeobecnou preventivní činnost v oblasti šikany o program KiVa, který zařadila do pravidelné výuky. O implementaci tohoto programu proti šikaně byli informováni rodiče i žáci. Pedagogičtí pracovníci byli proškoleni, probíhají pravidelná setkání s KiVa týmem a jsou jim nabízena rozšiřující školení pro rozvoj vedení preventivních KiVa lekcí. Členové KiVa týmu jsou rozmístěni na všech 3 budovách školy, aby byly pokryty potřeby řešení nahlášených situací. Pravidelně se konají schůzky členů KiVa týmu. Členové KiVa týmu se účastní rozšiřujících školení a sdílení zkušeností v rámci KiVa programu.

Program KiVa probíhá v celé škole. Zahrnuje jak univerzální opatření (část věnovaná prevenci), tak cílené kroky pro potlačení již probíhající šikany (část ošetřující intervenci). Program je zaměřen na posílení reakceschopnosti nejpočetnější skupiny „přihlížejících“ žáků a na ochranu šikanou zasaženého jedince.

Školy zapojené do programu vyplňují každoroční online dotazník pro žáky i učitele, aby bylo možné posoudit pokrok v prevenci a míru výskytu šikany.

V případě podezření na šikanu ví každý člen školy kam se obrátit o pomoc: na vedení školy, ŠPP či KiVa tým.

Škola má nastavena konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu, která se vztahují také na projevy šikany. Součástí školního řádu jsou pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy.

Škola má nastavený postup sankcí a důsledky za porušení pravidel u žáků včetně rozlišení závažnosti porušení.

Pedagogové a ostatní zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.

Škola kontinuálně realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování, kterou má popsáno v Preventivním programu školy.

Škola zajišťuje pravidelnou realizaci *třídnických hodin*, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, společně plánovat akce, učit se efektivně řešit konfliktní situace.

Ve třídách jsou nastavována třídní pravidla, která nenahrazují ani nezdvojují školní řád. Na jejich tvorbě se podílejí žáci společně s třídním učitelem.

Škola má zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu a navazuje s ní spolupráci (např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další odborníci).

Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání; uvádějících učitelů pro začínající pedagogy; dostupné intervize a/nebo supervize. Další vzdělávání pedagogů zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů.

Za realizaci a hodnocení PPŠ je odpovědný ředitel školy. Aktualizaci plánu provádí školní metodik prevence. Všichni pedagogičtí pracovníci školy spolupracují na realizaci preventivních i ochranných kroků PPŠ.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí pro každého člena školy.

2. CO JE TO ŠIKANOVÁNÍ?

Šikanování je jakékoliv opakované chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a opakované užití fyzických anebo psychických útoků jedincem či skupinou vůči jedinci nebo skupině žáků, kteří se neumí, nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.

Pokud chceme zjistit, zda žák není obětí šikany, musíme se na něj a třídu aktivně zaměřit. Pozorovat reakce žáků mezi sebou, komunikaci, nejen během vyučování, ale také během přestávek a poledních pauz. K podezření mohou vést různé podněty (viz níže). Mylné je se však domnívat, že šikanované dítě se stáhne do sebe, stane se tichým a apatickým. Alarmující by měla být každá netypická změna v chování dítěte. Některé děti se ve snaze zalíbit se spolužákům, stávají agresivními, drzími, vyrušují, mohou být vulgární na spolužáky i učitele.

V některých případech vnesou rodiče podezření, že jejich dítě je šikanováno. S rodiči je nutné pohovořit, zapsat zápis z pohovoru. Jednání je přítomen třídní učitel, ředitel školy, školní metodik prevence (viz níže).

Přímé ukazatele šikany – chování okolí vůči dítěti

- úmyslné ponižování
- hrubé žertování a zesměšňování
- nadávky
- neustálé kritizování a zpochybňování
- poškozování a krádeže osobních věcí
- poškozování oděvu
- výsměch
- pohrdání
- omezování svobody
- bití, kopání, jiné tělesné napadání

Nepřímé ukazatele šikany – chování nebo vzhled dítěte

- strach jít ráno do školy
- záškoláctví
- opakované bolesti hlavy či břicha

- zhoršení prospěchu ve škole
- ztráta zájmu o učení
- porucha soustředění
- pobývání v blízkosti učitelů
- ustrašené vystupování
- pozdní návraty ze školy
- návraty s poškozeným, ušpiněným oděvem
- dítě se vrací ze školy vyhladovělé
- modřiny, odřeniny bez věrohodného vysvětlení
- opakovaná ztráta peněz či osobních věcí
- dítě žádá o peníze pod různými záminkami
- špatné usínání, noční můry
- smutná nálada
- apatie, někdy nezvyklá agresivita

Náležitou pozornost je třeba také věnovat dílčím atakům (plácnutí za krk, facka, kopanec, podražení nohou, vulgární nadávky) mezi netřídními kolektivy. Šikana je „primárně“ onemocnění třídy (kolektivu). Pokud jsou žáci rozděleni do jiných vzdělávacích skupin, je nutné pracovat i s těmito skupinami – preventivně působit a předcházet možným útokům

- nenechávat žáky ve třídě bez dohledu (1.-3. třída), důslednost dozorů
- během vyučovací jednotky dbát na kázeň
- nepřehlížet nevhodné chování žáků
- spolupracovat s třídním učitelem

3. 13 KOMPONENT PROGRAMU PROTI ŠIKANOVÁNÍ (PhDr. M. Kolář)

1. Společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků
2. Vytvoření užšího realizačního týmu v rámci školy
3. Zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně
4. Společný postup pedagogů i rodičů při řešení případů šikanování – krizový plán
5. Prevence v třídnických hodinách
6. Prevence ve výuce
7. Prevence ve školním životě mimo výuku (celodenní, víkendové akce,...)
8. Účinný ochranný režim (dozory, třídní pravidla, schránka důvěry,...)

9. Spolupráce s rodiči
10. Školní poradenské služby
11. Spolupráce se specializovanými zařízeními
12. Dobré vztahy se školami v okolí
13. Průběžné vyhodnocování situace ve škole (evaluace)

1. Společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků „zvenčí“

Pracovníci školy se průběžně zúčastňují vzdělávacích seminářů, projektů a akcí. Informace a různé materiály předávají dále během metodických sdružení, předmětových komisí, KiVa setkání, prostřednictvím kanálu Učitelé a ŠPP . Supervize odborníků zatím neprobíhá.

2. Vytvoření užšího realizačního týmu v rámci školy

Na řešení šikany se podílejí:

- Třídní učitelé
- Školní metodik prevence
- Výchovný poradce
- Vedení školy
- Vychovatelka (v případě, že žák je ve školní družině)

3. Zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně

Pracovníci školy si uvědomují důležitost zvládnutí efektivní komunikace s žáky jako podmínky rozvoje bezpečného prostředí. Znají důležitost prevence i postupy řešení při zjištění problémů. Jsou si vědomi, že vytvoření a udržování bezpečného klima ve třídě (škole) je dlouhodobou záležitostí.

4. Společný postup pedagogů i rodičů při řešení případů šikanování

A/ Situace, které škola zvládne řešit sama (postupy pro počáteční stádia šikanování)

POSTUPY PRO POČÁTEČNÍ STÁDIA ŠIKANOVÁNÍ

Nahlášená podezření šikany vyšetřuje v současné době primárně tým KiVa podle stanovené metodiky. V případě potvrzení šikany je případ postoupen vedení školy a ŠPP.

Pokud žák nahlásí učiteli podezření, že je někdo šikanován, nebo je někomu ubližováno, učitel spolu s žákem vyplní formulář Podezření o šikaně nebo ublížení žákovi, KiVa formulář)

a předá jej školnímu metodikovi prevence, KiVa týmu. Školní metodik prevence nebo jiná pověřená osoba vyšetřováním:

1. Uskuteční rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi

Rozhovor je nutné písemně zaznamenat do příslušného formuláře (viz příloha) a opatřit podpisy zúčastněných.

2. Nalezení vhodných svědků

Opět je nutné rozhovor písemně zaznamenat do příslušného formuláře (viz příloha) a opatřit podpisy zúčastněných.

3. Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky (nikoli však konfrontace agresorů s obětí)

4. Zajištění ochrany obětem

O skutečnosti jsou taktně (ne před ostatními žáky) informováni vyučující, kteří budou vyučovat ve třídě, kde je podezření na šikanování. Vyučující zajistí, aby oběti nebylo dále ubližováno.

5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

Rozhovor je nutné písemně zaznamenat do příslušného formuláře (viz příloha) a opatřit podpisy zúčastněných.

Při vedení rozhovoru se zúčastněnými je třeba vědět na co se zeptat a jak. Pracujeme s neverbálními technikami (pohled do očí, tělesná blízkost,...). Jiná forma rozhovoru probíhá s oběťmi, agresory a rodiči. Při rozhovoru s obětí je třeba aktivně naslouchat (citlivě a laskavě). Důležité je, aby dítě pocítilo naprostou důvěru v nás. Řekneme mu, kdo se o tom dozví – rodiče, třídní učitel, vedení školy, ale v žádném případě ten, kdo mu ubližuje. Důležité je přimět dítě k tomu, aby se rozhovořilo – dítě povzbuzujeme, parafrázujeme, zrcadlíme jeho pocity, shrnujeme, potvrzujeme, užíváme neutrální slova, měníme tón hlasu. Rozhovory s žáky probíhají tak, aby ostatní nevěděli, že vyšetřování probíhá. Maximální snaha směřuje k tomu, aby byl odhalen agresor a oběť uchráněna. Během rozhovorů se zúčastněnými jsou dle situace přítomni: vedení školy, třídní učitel. Ke každému případu přistupujeme individuálně.

O závěru vyšetřování jsou informováni třídní učitelé zúčastněných žáků, jsou jim předány příslušné kopie záznamů a je jim doporučen další postup – práce se třídou.

Výše popsané kroky vyšetřování nejde časově vymezit. Je nutné, aby pedagog postupoval citlivě a nezanedbal důležité momenty.

B/ Situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná součinnost se specializovanými institucemi a PČR:

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo *skutkovou podstatu trestného činu* (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Dále ředitel školy oznámí OSPOD skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin, popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu.

Při výbuchu brutálního skupinového násilí je nutný následující OKAMŽITÝ POSTUP:

- 1) Překonání šoku pedagoga a bezprostřední záchrana oběti
- 2) Domluva pedagogů na spolupráci a postupu vyšetřování
- 3) Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- 4) Pokračující pomoc a podpora oběti
- 5) Nahlášení policii
- 6) Vlastní vyšetřování (viz výše)

Potrestání agresorů:

Pro potrestání agresorů lze užít následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy.
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.
- Doporučení rodičům obětí i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení střediska výchovné péče pro děti a mládež (dále SVP) nebo v nestátních organizacích majících obdobnou náplň činnosti jako SVP.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Doporučení rodičům na dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
- Podání návrhu orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
- Vyrozumění policejního orgánu, došlo-li k závažnějšímu případu šikanování.

Oběti šikanování se doporučuje nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiné poradenského pracoviště. Po prokázání šikany ve třídě je třeba následně se třídou pracovat – v rámci vlastních sil nebo s využitím služeb odborníků.

5. Prevence v KiVa lekcích, třídnických hodinách, práce s třídou

Prevence není vázána pouze na třídnické hodiny a KiVa lekce, ale probíhá celým vyučováním, kdy se učitel ve vhodné okamžiky zaměřuje na činnosti rozvíjející pozitivní vztahy a provádí zpětnou vazbu. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich rozvíjeny dovednosti:

- Co je a co není šikana.
- Co je a co není „bonzování“.
- Jakým způsobem se zastat oběti.
- Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

a) *KiVa lekce*

Náplň a struktura lekcí probíhá v souladu s poskytnutou metodikou.

b) *Třídnické hodiny – navrhovaný postup*

1. Zahájení – sezení v kruhu, přivítání žáků, stručné seznámení s programem, rozehrání – krátká pohybová hra (warm up).
2. Hry s kooperativními pravidly, podporující vzájemnost a soudržnost. Hry mají všestranný diagnosticko-léčebný potenciál (předpokladem je mít dobré praktické znalosti o možnostech využití konkrétních her a technik).
3. Ukončení – zpětná vazba.

c) *Práce s třídou*

Šikanování lze předcházet efektivně, dlouhodobou prací se třídou a vytvářením tzv. příznivého třídního klimata.

Cestou ke změně třídní dynamiky je „komunitní model práce“. Učitel dle svých možností a potřeb žáků prokládá výuku vhodnými pedagogickými postupy, které mají za cíl vytvářet ve třídě pozitivní klima - stanovení třídních pravidel soužití, specifická pravidla – např. „Třídní charta proti šikanování“, „Jak se budeme k sobě chovat“. Vytvořit ze třídy „kolektiv“ není záležitostí týdne, ani měsíce, ale jde o systematické vedení třídy v průběhu celého vyučování, školního roku. Všichni pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci musejí „táhnout za jeden provaz.“ Žáci musejí vědět, co se smí, co se nesmí, co je přijatelné, nepřijatelné.

6. Prevence ve výuce

Prevence ve výuce vychází z faktu, že učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí ve třídě. Soustředí se na rozvoj pozitivních vztahů, umožňují rozvoj spolupráce a zpětnou vazbu. Žáci by měli být vedeni ke komunikaci v kruhu, být otevřeni skupinové práci, umět se vyjadřovat slušně a otevřeně při zpětné vazbě.

Pracovníci školy se snaží vyhnout metodám a technikám, které zvyšují či vytvářejí napětí – ironizování, zesměšňování, častý křik, nenaplněné hrozby, srovnávání jednotlivých tříd a žáků.

7. Prevence ve školním životě mimo výuku (celodenní, víkendové akce,...)

Stejně tak jako ve škole, tak i mimo ni, jsou si pracovníci školy vědomi důležitosti preventivního působení.

8. Účinný ochranný režim

Žáci mají k dispozici Schránku důvěry. O přestávkách věnují dozory náležitou pozornost a předcházejí situacím, které by mohly vyústit v ublížení žákovi.

9. Spolupráce s rodiči

Snahou školy je neustále zefektivňovat spolupráci s rodiči následujícími prostředky:

- spolupráce při řešení problémů
- vzájemné informování
- zapojení rodičů do akcí školy
- konzultační hodiny výchovného poradce a školního metodika prevence.

Škola je otevřená návštěvě rodičů kdykoliv v průběhu dne.

Při podezření na šikanování žáka je nezbytná spolupráce školního metodika prevence, vedení školy, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. V průběhu vyšetřování nebo bezprostředně po skončení jsou prokazatelně seznámeni zákonní zástupci žáků se situací, je jim nabídnuta pomoc (sepsání záznamu rozhovoru jednání s rodiči).

10. Školní poradenské služby

Poradenské služby na škole poskytují: výchovný poradce a školní metodik prevence, školní psycholog, speciální pedagog a to v konzultačních hodinách nebo kdykoliv po domluvě.

11. Dobré vztahy se školami v okolí

Škola pořádá a zúčastňuje se různých pracovních setkání učitelů, soutěží a společných aktivit (turnaje ve sportovních disciplínách, návštěvy budoucích prvňáčků ze spádových MŠ).

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními

- Pedagogicko psychologická poradna
C. Boudy 2953, 272 01, Kladno-Sítná
Kontakt: tel.: 312 661 044, e-mail: kladno@pppsk.cz
- Speciálně pedagogické centrum
Pařížská 2249, Kladno
Kontakt: tel.: 720 026 007, e-mail: spc.kladno@zskladnoparizska.cz
- Magistrát města Kladna - Odbor sociálních věcí a zdravotnictví
Nám. Starosty Pavla 44, 272 01, Kladno
Kontakt: tel.: 312 604 704

13. Průběžné vyhodnocování situace ve škole (evaluace)

ŠPP vede průběžné záznamy o řešení případů, jednání s rodiči. S výsledky seznamuje vedení školy, třídní učitele, ostatní pedagogické pracovníky a rodiče žáků.

Školní metodik prevence pomáhá třídním učitelům zejména se:

- zhodnocením třídního a školního klima (screening a monitoring tříd) ve škole, kázně a případně i prospěchu žáků
- zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech dětí

4. CO JE TO KYBERŠIKANA?

Kyberšikanu definujeme jako zneužití informačních komunikačních technologií, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoku pak určují její závažnost. Předpona kyber – značí prostředí, ve kterém se šikana odehrává, tedy kybernetický svět počítačů, internetu a mobilních telefonů. Kyberšikana může samozřejmě probíhat i přes jiné technické komunikační prostředky, např. pagery, v české realitě jsou však v drtivé většině využívány mobilní telefony a internet.

Projevy kyberšikany

- Pomlouvání, zastrašování, urážení, zesměšňování nebo jiné ztrapňování (prostřednictvím e-mailu, SMS zpráv, v chatu nebo diskuzích)
- Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu
- Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu
- Zneužívání cizího účtu
- Vydírání pomocí mobilu nebo internetu
- Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť
- Vyloučení z virtuální komunity

Znaky kyberšikany

- Anonymita útočníků – přezdívka, neznámá e – mailová adresa,
- Nemožnost schovat se do bezpečí domova
- Původce bývá fyzicky, psychicky slabý jedinec, oběť kyberšikany, člověk, který má málo kamarádů, je na virtuálním světě závislý.
- Agresor je ve virtuálním světě schovaný a může se chovat jinak, než by se choval v reálném světě – udává jiný věk, pohlaví, bydliště....
- Oběti kyberšikany jsou často uzavřené do sebe, nekomunikují s okolím, špatně se rozpoznává (u šikany vidíme modřiny, roztrhané oblečení...)

Postup školy v případě podezření na kyberšikanu

- *Oznámit své podezření vedení školy*, konzultovat další postup. Dohodnout se, kdo povede vyšetřování, popřípadně přizvat psychologa.
- *Zajistit ochranu oběti* kontaktováním operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu atd.
- *Zajistit dostupné důkazy* s podporou IT kolegy, vést písemný záznam.
- *Vyslechnout oběť* – vyšetřit důkladně všechny souvislosti incidentu, spolupracovat s webovým prostředím, kde došlo ke kyberšikaně

- *Uchovat veškeré důkazy kyberšikany* (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být zahájeno proti útočníkovi či útočníkům vyšetřování

- *Ukončit komunikaci z pozice oběti*, nekomunikovat s útočníkem, nevyhrožovat mu, nemstít se.

- *Vyslechnout agresory* – překvapit je rozhovorem mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí. Vytipovat nejslabší článek, dovest k přiznání či vzájemnému obviňování.

- *Informovat rodiče oběti i agresora*, nekonfrontovat oběť a agresora

- *Poučit rodiče* o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespádají do kompetence školy.

- *Postihnout agresora* v souladu se Školním řádem.

5. ŠIKANAZAMĚŘNÁ NA UČITELE

(1) Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Neměla by být, proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

(2) Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.

(3) Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

(4) Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

(5) Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

- Prevence stojí na celoškolském přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.
- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
- Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
- Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
- Všimá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

(6) Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele - je důležité respektovat tyto zásady:

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních.
- Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala.
 - Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

- Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky.
- Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení. Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

6. SCHRÁNKA DŮVĚRY

- Máš problém, o kterém se stydíš nebo bojíš otevřeně mluvit?
- Něco tě tíží a nevíš si rady?
- Potřebuješ pomoct a nemáš odvahu přijít osobně?
- Máš pocit, že se ubližuje někomu jinému?
- Postrádáš něco ve škole nebo jsi s něčím nespokojený/á?
- Máš dobrý nápad a chceš ho nějakým způsobem realizovat?
- Potřebuješ vyjádřit svůj názor nebo připomínku?

Svěř se se vším Schránce důvěry (v 1. patře budovy). Schránku důvěry můžeš využívat v případě potřeby řešit vlastní osobní či studijní problémy, případně upozornit na vážné osobní nesnáze spolužáků, o nichž se domníváš, že sami nemají odvahu je nahlásit, nebo na náznaky šikany, jež ve svém okolí zaznamenáš.

Také lze využít služeb Linky důvěry, která primárně nabízí interaktivní poradenství dle potřeb klienta.

Zpracovala Ing. Lada Pospíšilová, ŠMP

V Unhošti dne: 1. 9. 2025

Schválila, PhDr. Radka Plasová, ředitel ZŠ

Razítko školy:

Základní škola Unhošť ③
T.G. Masaryka 58
273 51 Unhošť
Tel.: 312 698 496 IČ: 751 35 540

Použitá literatura:

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MŠMT-21149/2016)

KOLÁŘ. M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001

SBORNÍK STUDIÍ, *Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení Linka Bezpečí, 2005 (3)

NADACE O2, *Minimalizace šikany*. Kladno: Aisis, občanské sdružení, 2008.

Příloha 1: Navrhované preventivní postupy a postupy k řešení šikanování pedagogickými pracovníky školy.

- Průběžně řešit problémové situace, konflikty.
- Okamžitě diskutovat o tom, co se stalo a jak by to mělo být správně, kdo se choval špatně.
- Na začátku vyučování si s žáky popovídat (ranní kruh).
- Pozorovat chování žáků (třídní učitelé, vyučující, dozor).
- Systematicky pracovat s třídním kolektivem.
- Hovořit s žáky o vlastních pocitech a hodnotách.
- Komunikace žák – učitel – rodiče.
- Organizovat akce pro žáky, které mají docílit toho, aby děti poznaly, kdy už šikana začíná a jak se bránit.
- Sledovat absenci žáků a její důvody.
- Snažit se o vytvoření dobrých = normálních vztahů mezi dětmi ve třídě – hra, povídání.
- Vysvětlovat neustále dokola – zásady slušného chování – co je a co není normální – scénky v rámci čtení, slohu – vyhodnocení vhodnosti reakcí, kdo a jak se choval, reagoval, co by se ti nelíbilo.
- Snažit se neustále upozorňovat na důležitost dodržování zásad slušného chování – děti x děti, dospělí x děti.
- Sledovat způsoby komunikace mezi dětmi – upozorňovat na nevhodnost (vulgární slova,...)
- Dbát na dodržování řádu školy – chování během přestávek.
- Sledovat chování žáků nejen během vyučování, ale hlavně o přestávkách, vnímat jejich vzájemnou komunikaci.
- Zavádět nejen cílené rozhovory, ale získávat informace z běžné komunikace s žáky.
- Budovat důvěru mezi žákem a učitelem.
- Vypracovávat písemné práce na toto téma.
- Pěstovat přátelské vztahy mezi dětmi ve třídě i s ostatními dětmi – naučit se vzájemně si pomáhat, radit si,...
- Vštěpovat a dodržovat pravidla slušného chování – povídání, hry,... co je a co není vhodné, správné.
- Prosazování spravedlnosti mezi dětmi, ochrana slabších před silnějšími.
- Ranní kruh – 5 minut – rozhovor nebo hra – můj kamarád – vhodné x nevhodné chování, tichá pošta, rodinné vztahy.
- Na závěr vyučování – hodnocení dne – chování, spolupráce mezi dětmi, vyhlášení nejhodnějšího žáka (obdrží smajlíka) – děti samy hodnotí své chování (sebereflexe).
- Přestávky – společenské hry, kolektivní hry ve třídě, zapojení všech žáků.
- Vyučující sleduje chování žáků ve třídě (projevy jednotlivců – osamocení, strach agresivita, krádeže mezi žáky).
- Komunikace učitele s ostýchavými a slabšími žáky.
- Při hodinách TV si vyučující všimá, zda na těle žáka nejsou viditelné následky násilí.
- Třídní učitel sleduje absenci žáků (šikanování žáci se bojí chodit do školy).

Příloha 2: Formulář k podezření o šikaně nebo ublížení žákovi

Základní škola Unhošť,nám.T.G.Masaryka 58,273 51 Unhošť

PODEZŘENÍ O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ ŽÁKOVI

Případ nahlásil (informátor):

Datum a čas:

Popis situace (kde a kdy k situaci došlo, kdo byl přítomen, další skutečnosti):

Oběť Jméno:

Třída:

Třídní učitel:

Agresor Jméno:

Třída:

Třídní učitel:

Podpis zapisovatele:

Podpis informátora:

Příloha 3: Formulář k zaznamenání výpovědi žáku při šikaně nebo ublížení

Základní škola Unhošť, nám. T.G. Masaryka 58, 273 51 Unhošť
VÝPOVĚĎ ŽÁKA O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ

Svědék – oběť – agresor (vhodné zakroužkujte)

Jméno:

Třída:

Třídní učitel:

Popis situace (kde a kdy k situaci došlo, kdo byl přítomen, další skutečnosti):

Podpis zapisovatele:

Dne:

Podpis žáka:

Podpisy dalších přítomných:

CO DĚLAT, KDYŽ.....VIDÍM, ŽE JE NĚKOMU UBLIŽOVÁNO

- 1. ZAJDI ZA VYUČUJÍCÍM, TŘÍDNÍM UČITELEM, ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, VÝCHOVNÝM PORADCEM NEBO VEDENÍM ŠKOLY.**
- 2. VŠE POPRAVDĚ ŘEKNI, TVOJE VÝPOVĚĎ BUDE SEPSÁNA. MLUV JEN PRAVDU – CO JSI VIDĚL, KDE, KDY, KOHO. TVOJE VÝPOVĚĎ JE VELMI DŮLEŽITÁ, PODEPIŠ JI.**
- 3. SITUACI ZAČNEME ŘEŠIT, MOŽNÁ TĚ POŽÁDME JEŠTĚ O POMOC.**
- 4. NEZAPOMEŇ, ŽE NEJDE O BONZOVÁNÍ. BONZÁK NEJSI, JEN TI NENÍ LHOSTENÉ, POKUD NĚKDO NĚKOMU UBLIŽUJE.**
- 5. PŘEDEM ZA TVOU VÝPOVĚĎ DĚKUJEME.**